

Sygn. akt II KK 167/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSA del. do SN Stanisław Stankiewicz (sprawozdawca)

Protokolant Małgorzata Sobieszczańska

w sprawie **P.W.**

skazanego z art. 244 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 kpk

w dniu 25 czerwca 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

na korzyść skazanego od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w K.

z dnia 18 grudnia 2014 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej orzeczenia o świadczeniu pieniężnym (punkt 3);**
- 2. obciąża Skarb Państwa wydatkami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Prokurator Rejonowy w K. oskarżył P.W. o to, że: w dniu 28 września 2014 r. około godziny 13:10 w miejscowości K., prowadził po drodze publicznej rower,

czym nie zastosował się do zakazu prowadzenia rowerów w ruchu lądowym na okres 2 (dwóch) lat, orzeczonego prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w K. za numerem II K ..13 z dnia 8 kwietnia 2013 r., tj. o czyn z art. 244 k.k.

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem zaocznym z dnia 18 grudnia 2014 r., orzekł:

- 1) oskarżonego P.W. uznał za winnego zarzucanego mu czynu i za to skazał go na podstawie art. 244 k.k. na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności;
- 2) na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k., art. 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie orzeczonej wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności warunkowo zawiesił na okres próby 5 lat;
- 3) na podstawie art. 49 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego świadczenie pieniężne w kwocie 200 zł, na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej;
- 4) zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 120 zł, tytułem opłaty oraz kwotę 70 zł, tytułem pozostałych kosztów sądowych.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez strony i stał się prawomocny z dniem 6 stycznia 2015 r.

Obecnie, na podstawie art. 521 § 1 k.p.k., Prokurator Generalny wniósł kasację w tej sprawie, zaskarżając powyższy wyrok w części dotyczącej punktu 3 wyroku, tj. orzeczenia wobec oskarżonego świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, na korzyść oskarżonego P.W..

Na zasadzie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. oraz art. 537 § 1 i 2 k.p.k., autor kasacji zarzucił kwestionowanemu rozstrzygnięciu: *„rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 49 § 2 k.k., polegające na orzeczeniu wobec oskarżonego P.W. za popełnienie czynu z art. 244 k.k., obok kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, środka karnego w postaci świadczenia pieniężnego w kwocie 200 zł, na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy*

Postpenitencjarnej w sytuacji, gdy P. W. nie został skazany za żadne z przestępstw wymienionych w art. 49 § 2 k.k.”

W oparciu o tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja wniesiona w tej sprawie na korzyść skazanego P.W. okazała się zasadna w stopniu oczywistym, co pozwalało na jej rozpoznanie i uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Na wstępie trzeba przypomnieć, że już samo zrezygnowanie przez ustawodawcę z dotychczasowej terminologii „kary dodatkowe” (*vide* k.k. z 1969 r.) na rzecz ukształtowanego w Kodeksie karnym z 1997 r. nowego modelu - „środków karnych” wskazuje, że sądy orzekające powinny je traktować, jako środki racjonalnej praktyki kryminalnej, których celem jest naprawienie szkody, odebranie korzyści i zapobieganie przestępstwom, nie zaś zwiększenie dolegliwości represji karnej. *Ratio legis* świadczenia pieniężnego (art. 39 pkt 7 k.k.), są *in concreto* funkcje związane z potrzebą kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa (*vide* uzasadnienie wyroku SN z dnia 13 maja 2003 r., WA 22/03, OSNwSK 2003/1/968). We wszystkich wypadkach wskazanych w ustawie świadczenie pieniężne na cele społeczne orzekane jest przez sąd z urzędu, fakultatywnie. Orzeczenie tego środka może nastąpić wyłącznie w formie wyroku, przy czym wchodzi w grę w wypadku, gdy: sąd odstąpi od wymierzenia kary (*arg. ex art. 49 § 1 in principio* k.k.); w wyroku skazującym za popełnienie przestępstwa określonego w art. 178a, 179 lub art. 180 k.k. (*arg. ex art. 49 § 2 k.k.*); w wyroku skazującym na karę z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (*arg. ex art. 72 § 2 k.k.*) oraz w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne (*arg. ex art. 67 § 3 k.k.*). Dla możliwości orzeczenia świadczenia pieniężnego nie ma także znaczenia (*vide* M. Melezini, Kary i środki karne, System Prawa Karnego tom 6, Legalis), czy w postępowaniu sądowym przeprowadzono cały przewód sądowy, czy też wyrok został wydany w wyniku zastosowania jednej z procedur prowadzących do ograniczenia zakresu i czasu trwania postępowania jurysdykcyjnego, a to: w

związku z uwzględnieniem wniosku o wydanie wyroku bez przeprowadzenia rozprawy (art. 339 § 1 pkt 3 w zw. z art. 335 k.p.k.), w formie wyroku nakazowego (art. 339 § 1 pkt 7 k.p.k.), w związku z wnioskiem o dobrowolne poddanie się karze (art. 387 k.p.k.), w związku z ograniczeniem przewodu sądowego (art. 388 k.p.k.), czy w postaci wyroku zaocznego (art. 479 k.p.k.).

Przedstawione wyżej rozważania jasno wskazują, że wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w K. z dnia 18 grudnia 2014 r., sygn. akt. II K .../14, w części dotyczącej orzeczonego, na podstawie art. 49 § 2 k.k., świadczenia pieniężnego w kwocie 200 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (punkt 3), ostać się nie może, albowiem przy jego wydaniu doszło do rażącego i mającego istotny wpływ na jego treść, naruszenia prawa karnego materialnego - art. 49 § 2 k.k. – trafnie wskazanego w *petitum* kasacji. Jak już wyżej podkreślono, z treści tegoż przepisu *explicite* wynika, że sąd *meriti* uprawniony jest do fakultatywnego orzeczenia obowiązku świadczenia pieniężnego z art. 39 pkt 7 k.p.k., tylko i wyłącznie w razie skazania sprawcy za przestępstwa określone w art. 178a (tj. prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości), art. 179 (tj. dopuszczenia do ruchu niebezpiecznego pojazdu) lub art. 180 k.k. (tj. pełnienia czynności związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ruchu pojazdów mechanicznych w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego).

Skoro ustawodawca zawarł w art. 49 § 2 k.k. zamknięty katalog (*numerus clausus*) określonych *stricte* przestępstw (art. 178a, 179 lub 180 k.k.), to w konsekwencji sąd *meriti* nie jest uprawniony do jakiegokolwiek uzupełniania tych enumeratywnie określonych przestępstw o inne występki przewidziane w k.k. Warto także zauważyć, że gdyby intencją ustawodawcy było skonstruowanie katalogu otwartego, to oznaczyłby go *expressis verbis* przez zastosowanie zwrotu „w szczególności”. W konsekwencji, na podstawie przepisu art. 49 § 2 k.k., nie jest dopuszczalne orzeczenie świadczenia pieniężnego wobec sprawcy skazanego *in concreto* za przestępstwo z art. 244 k.k. (tj. niestosowanie się do orzeczonych środków karnych). Wydanie orzeczenia nakładającego na oskarżonego obowiązek świadczenia pieniężnego musi mieć bowiem zawsze ściśle określoną podstawę materialnoprawną (*lex stricta*). Zatem nie wolno wyklądać i stosować rozszerzająco

przepisu stanowiącego tę podstawę, gdyż naruszałoby to zasadę *nulla poena sine lege*, która odnosi się nie tylko do kar, ale także do środków karnych, wymienionych w art. 39 k.k. (*vide* A. Zoll, Kodeks karny, Część ogólna, Komentarz, Kraków s. 63). Tym samym, w przedmiotowej sprawie, brak było podstaw do orzeczenia wobec skazanego P.W. świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, w oparciu o regulację przewidzianą w art. 49 § 2 k.k., jak też nie zaistniały przesłanki wynikające z treści art. 49 § 1 k.k.

Uchybienie to, w konsekwencji, doprowadziło do wydania przedmiotowego wyroku zaocznego z rażącą i mającą istotny wpływ na orzeczenie obrazą art. 49 § 2 k.k., co musiało skutkować uchyleniem tego orzeczenia w zaskarżonej części. Z oczywistych powodów nie było też podstaw do sformułowania w sentencji wyroku kasatoryjnego rozstrzygnięcia następczego (*notabene* w ślad za stanowiskiem skarżącego). Tego rodzaju postąpienie uznać należy za dopuszczalne, a zarazem wystarczające i choć nie jest *explicite* wymienione w treści art. 537 § 2 k.p.k., to przemawia za nim konsekwentne i jednolite stanowisko Sądu Najwyższego. Mianowicie wydany w postępowaniu kasacyjnym wyrok uchylający, może nie zawierać orzeczenia następczego *in concreto* wówczas, gdy konieczne jest wyeliminowanie z zaskarżonego orzeczenia rozstrzygnięcia wydanego z rażącą obrazą przepisu prawa materialnego, a eliminacja taka nie wymaga ponownego rozpatrywania sprawy (*vide* wyroki SN: z dnia 10 grudnia 2002 r., V KK 317/02, LEX nr 74385; z dnia 19 października 2005 r., IV KK 199/05, OSNwSK 2005/1/1893; z dnia 28 lutego 2008 r., III KK 454/07, LEX nr 406859; z dnia 26 listopada 2008 r., III KK 342/08, Prok. i Pr. – wkł. 2009/4/17). Tym samym możliwe było ograniczenie się Sądu Najwyższego do uchylenia jedynie określonego rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku zaocznym, bez wydawania orzeczenia następczego, skoro *in concreto* uchybienie sądu *meriti* sprowadzało się wyłącznie do orzeczenia niedopuszczalnego środka karnego z art. 49 § 1 k.k.

Podstawą orzeczenia o wydatkach związanych z rozpoznaniem niniejszej kasacji był przepis art. 638 k.p.k.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

kc